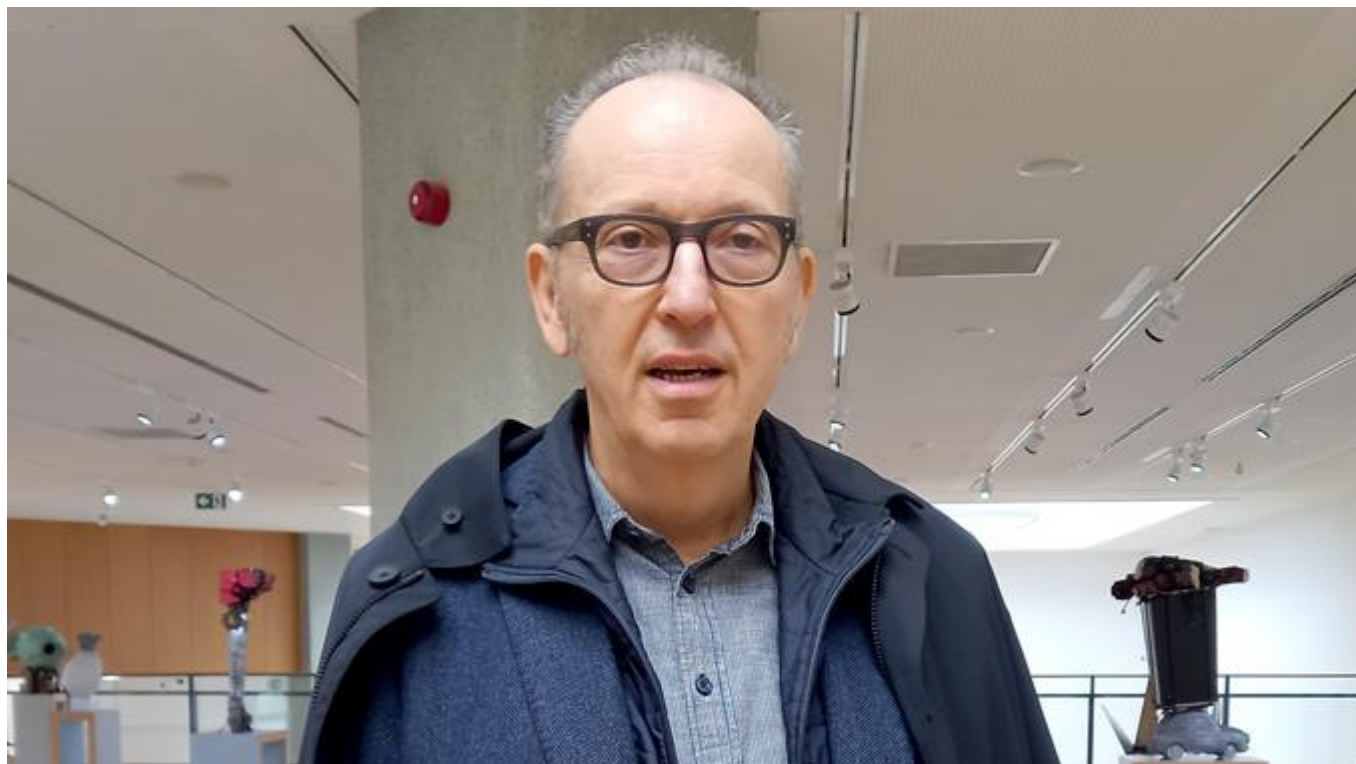

15.10.2022. у 18:15 [Марија Ђорђевић](#)
ИНТЕРВЈУ

У локалном и глобалном двоумљу

Нисам југоносталгичан, ја сам напросто и Југословен, пореклом, светоназором, поимањем језика, људи, завичајности и културних кодова. То више није популарно. Па шта—каже Мрђан Бајић

Ретроспективна изложба Мрђана Бајића отворена је у Музеју савремене уметности у Београду већ две недеље. Иако је уметник изјавио да није једноставно имати изложбу у овој институцији после Марине Абрамовић, Владимира Величковића и Ервина Вурма, чињеница је да је ова поставка већ на самом почетку привукла велики број посетилаца. Изложба започиње напољу, у Парку скулптура, где су изложене скулптуре-објекти „Bring Me Back” и „Бранденбуршка капија”. Од 168 дела која чине изложбу, чији су кустоси Александра Мирчић и Мирослав Карић, 15 је потпуно нових, наменски рађених. Велики број изложених радова никада није виђен у Београду.

Мрђан Бајић је од 2021. године дописни члан Српске академије наука и уметности.

Занимљиво је да је ваша ретроспектива у Музеју савремене уметности у Београду (МСУБ) заправо прва самостална изложба у некој београдској институцији после излагања у Салону МСУБ 1988. То звучи невероватно јер сте ви као уметник стално присутни, али шта нам то говори?

То је напросто чињеница. Током дугог периода, посебно деведесетих, али и касније, било ми је много комотније да излажем самостално у београдским просторима као што је то био ЦЗКД, или са асоцијацијама уметника, или још касније у приватним галеријама – него у званичним државним галеријама. Самосталне изложбе су, сматрам, за визуелне уметнике, пунктови пуне контроле садржаја и што се тиче материјала који показујете, и што се тиче успостављања дугорочних заједничких интереса са излагачким просторима, и што се тиче потпуне самосталности око поставке и захтева према квалитету простора. То ми дакле говори да многим званичним институцијама још увек недостаје достојанственијег третирања захтева и интереса уметника. То ми такође говори да у том пољу имам мањак толеранције према одсуству професионалне страсти.

Изложба се зове „Непоуздани приповедач”. Да ли је у основи овог назива преиспитивање чињенице да данас, у времену постистине, заправо нема поузданости и где се она изгубила? Има ли нечега или некога у кога се можемо поуздати?

Тај назив дошао је током једног ручка с поузданим пријатељима (захвалан), а одлично је повезао неколико поља. Најпре је подвукао наративни карактер скулптура, што јесте била новина, још од осамдесетих, а остало је карактеристично и данас. Друго, с обзиром на то да имам много исказа о локалној и глобалној историји и појавама – овај назив подвлачи – да ипак немам никакве везе са аналитичарима и стратезима који наоколо пропагирају своје „поуздане истине”. Моји радови, надам се, производ су збуњености пред светом, а нису неке квазитеорије завере. Треће најважније: с обзиром на то да је ова заједница већину времена које памтим провела у једноумљу, а сада ево нас у двоумљу, и локалном и глобалном, у коме је на појединцу само да одабере којој од хегемоних и ауторитарних група припада и да слободно престане да размишља и самостално вреднује. Нема сиво. Нема релативизовања. Нема смеха и спрдње. Иначе си издајник. Мото изложбе је баш на супротној страни. Гледајте и не тражите *неког* у кога се можете поуздати јер тај неко сте ви. Дакле: да – можемо се поуздати у сопствено критичко разматрање где год нас оно одвело ако имамо енергије да бранимо своје просудбе. Ух, ово је и мало патетично. Добро непоуздано патетично.

Сеобе, 1990. (Фото: Бојана Јањић / МСУБ)

На изложби су показани ваши рани, студентски, радови излагани у Дому омладине, у СКЦ... Како данас на њих гледате и шта се од те почетне поетике задржало у вашем стваралаштву?

Мајски стуб из 1982/83, који је за изложбу стигао из Тибингена, из колекције Ингрид и Жике Дацића први је рад којим изложба заправо креће. У њему читам: наратив, јаку визуелност; нестабилност; комбинације: готовог предмета, непрерађених индустријских облика и тактилних материјала – с траговима ручне израде; геометризацију помешану са фигуралним елементима. Тако бих описао и данашње радове. Само су теме и егзекуција бруталније.

Прекретнички рад на прелазу осамдесетих у деведесете је рад „Сеобе”, објекат напуњен личним стварима с упаљеним црвеним светлом... Колико се и касније кроз ваш рад провлачи испитивање феномена миграција?

Свет је препун људи који се селе. Вољно или невољно. Свет је препун људи измешаних националних и локалних идентитета. Због великог протока информација, који је управо тада почињао, и наше меморије су једним делом нахрањене глобално једнообразним елементима. Када сам се после неколико премештања по Паризу сусрео с редукованом количином личних предмета и књига, који су довољни да омогуће функционисање и идентитет, помислио сам да је то мало брдо ствари заправо скулптура. Портрет. Еталон који чини да свако може да замишља која је то сасвим нужна, а минимална количина ствари која му је заиста неопходна.

Занимљив сегмент ваше изложбе су детаљи о изгубљеним или никад реализованим радовима. Испричајте нам причу о „два срца” и који су још интересантни узроци нестанка неких радова...

Скулптура „Срца”, из 1996, најважнији је рад који сам урадио деведесетих. Рецимо двадесетак кубних метара, углавном гвожђа. Огромна. Рад је продат 1998. године са изложбе у Монаку, наследници чувене породице Пастор, која је кажу била власник великог дела некретнина у Монаку, а свакако нам је био потребан за изложбу у Музеју савремене уметности, да буде први пут показан у Београду. Сва писма који су кустоси слали у Монако власници остајала су без одговора. На крају прича се склопила на начин да сам посебно ја, који сам деценијама замишљао како та скулптура живи много боље него ја – неки спокојни живот у климатизованом холу с погледом на Медитеран, остао запањен. Несрећа станује свуда: госпођа Пастор је изгубила ћерку, а онда се и син тешко разболео. После једне посете болници неко је из сачмаре, без милости, убио госпођу Пастор и њеног возача. Национална полицијска истрага. Мистериозна криминална афера. На крају не толико мистериозна. Зет, Пољак, наручио је убиство у покушају да се домогне наследства.

Пуни емпатије успели смо да нађемо нови контакт сина, који се опоравио, и сада је конзул Монака у Њујорку. Стигао је штур одговор секретарице: скулптура је оштећена и не може бити позајмљена. На понуду да скулптуру оштећену ипак преузмемо, изложимо, а касније потпуно рестаурирану вратимо, стигао је одговор: немогуће, скулптура је бачена. И ето бахатости нове епохе: кад ти се мало поквари машина за веш, колико год си је скупо платио, бациш је и лепо купиш нову. Пакао није само тамо где је ватра. На изложби је и читав низ прича које говоре о невероватним судбинама појединих радова, који су бацани, изгубљени, затурени или изгорели. Одсутни комади такође причају о нашој различитости. Нећете наћи неког савременог швајцарског уметника чија је серија важних радова горела и бацана.

Познат је ваш пројекат Југомузеј, фића је такође омиљени митолошки објекат. Најчешће се чује да је у Југославији било боље него данас, ако ништа друго, мирније, спокојније... Да ли и ви припадате том корпусу мишљења?

Југомузеј је заправо препун преиспитивања, критике и спрдње. И бола додуше. Али ја нисам југоносталгичар у сентименталном смислу речи, и просто разумем да се историја не понавља у буквалном смислу, и да земље, која је убијена, а у којој сам рођен и живео још увек више од пола мог живота – нема – нити ће је бити. И уопште је не идеализујем. Али ја сам некако као Италијан у Америци. Поштује Америку. Искрено воли Америку, пева химну. Све. Али он је светоназором спакован као Италијан. Дакле нисам југоносталгичан, ја сам напросто и Југословен, пореклом, светоназором, поимањем језика, људи, завичајности и културних кодова. То више није популарно. Па шта. Када ме је једном Јан Фабр питао да му наведем једног важног скулптора из Србије као из топа рекао сам: Мештровић. На шта ће он, Белгијанац, као из топа: па Мештровић је из Хрватске. Ето и Белгијанци су то научили. Ја нисам. Мени је Мештровић и даље из неке моје земље.

Преиспитујете и локалну и глобалну историју. Како је настао споменик споменицима?

Што се с већом страшћу тирани уздижу и споменици подижу, исти их с већом страшћу и руше, онда када се одљубе. Данашња судбина света је велика и не увек жељена повезаност која нам је пред очима. Када гледате снимке рушења споменика, Стаљину, генералу Лију, краљици Викторији или Леополду Другом, који је осакатио пола Конга, или Садаму, разумете наравно да се то и вас тиче, да сте и сами сведок таквих истих локалних процеса и политичко-историјских манипулација – који и те како испоручују животне рачуне и баш вама, а и обичним грађанима: и оним који су клицали и онима који нису. Мислио сам да тај узбудљиви замрзнути тренутак лома, обрушавања, базиран на цитатима конкретних постамената, може да има и сазнајну и пластичку узбудљивост. Скулптура као залеђени пад чији почетак нисте видели, а чији крај не можете дочекати.

Један од новијих радова је и космонаут с једном руком и античка статуа с једном ногом... Шта је спојиво у овом „неспојивом“?

Покушавао сам једном да објасним необјашњиво: Какве везе има Гагарин са Аристотелом? Нисам објаснио јер немам ваљану аргументацију. Ипак, остао је мали цртеж у свесци са идејама, који је постао већи цртеж, па мала скица. Пошто у уметности апсурд има исту снагу као и ваљана аргументација: творевина се показала визуелно робусно – мада сам додао стегу као безбедносну копчу – та два елемента плутају успешно у заједничком неразумевању. Зато је ваљда скулпторски језик, такође, могуће и отворено сазнајно поље. Да је спојиво, не би се звало несојиво.

У име „постковид фантазије”, начинили сте аутопортрет са 13 глава – од неолита, преко Пикаса до смајлија... Како сте „баратали” тим разним скулпторским језицима, шта је било најизазовније?

Током коме изазване ковидом 19, уверио сам се да су умишљене визије и умишљени идентитети – једнако стварни као и они реални. Отуда аутопортрет са 13 глава. Пошто сам претерано скулпторски оријентисан – а с обзиром на вишегодишње проучавање везе између морфологије главе и сазнајног потенцијала времена из кога долазе – портрети које сам вајао постајали би део мог искуства па су могли бити и део мог замишљеног тела. Портрети не као естетске конфигурације, него као скраћено разумевања света и времена у коме су настали – а које траје и одржава се кроз оно што у њима и кроз њих и данас видимо. Било је изврсно вајати рецимо као Ђакомети. У покушају бити Ђакомети. У његовој париској фондацији видео сам једном кратки филм, у коме он симултано, са обе руке, паралелно ваја леву и десну половину портрета и објашњава како види форме лица. И тако око сваког од 13 комада – различити приступи и покушаји да умислим визију света, која излази из обликовне логике одабраних појединаца или епохе.

Споменик Зорану Ђинђићу и даље чека своје место. Како се осећате у вези са тим случајем?

И даље, и насупрот изложености оноликом презиру са свих страна, осећам као да је ауторски тим са сарадницима урадио колосалан пројекат. Сасвим лично: то је вероватно најкомпликованија и најбоља скулптура коју сам икада урадио. Толико сам, наиме, од свег срца могао и умео. Али, наравно, не ради се само о томе да ли је то добра скулптура – већ и да ли ће се она приљубити уз емотивне реакције грађана једном када буде постављена и када фантастични звучни волумен такође проради. Скулптура за сада стоји готова у дворишту фабрике „Еxing” и чека да се њено место на Студентском тргу приреди. Сама изложба, завршава се и зато у ишчекивању, једним цртежом-студијом пројекта. Разматрали смо и могућност да скулптура буде привремено приказана током трајања изложбе испред музеја. На крају нисмо мислили да је то добра идеја. Најпре плашећи се да скулптура ту и не остане – а она мора бити на прометном јавном месту како би, надам се, обављала своју катарзичну функцију. А затим и пре свега: Ђинђићев споменик много је већа ствар од једне изложбе. Та скулптура има претежак задатак да обележи живот и крај једног српског великана, колосално даровитог човека, али не само то него да обележи и генерацијски крах тек само започете еманципаторске епохе коју је он покренуо, а која се његовим насилним убиством, пред нашим очима, урушила.

Datum: 19.11.2022

Medij: Borba

Rubrika bez naslova

Autori: MILICA DRAŠKOVIĆ

Teme: Muzej savremene umetnosti u Beogradu

Naslov: Radovi treba da budu goli

Napomena:

Površina: 1924

Strana: 1,6,7

• ВОДИМО ВАС НА ИЗЛОЖБУ МРЂАНА БАЈИЋА У МСУ

Радови треба да буду голи

Нисам хтео да стављам музејска објашњења уз своје радове јер, ако вас оно што посматрате визуелно не заведе и улови да га поново нетремице гледате, о томе не морате ништа ни да знате, сматра вајар и цртач Мрђан Бајић.

→ стр. 6-7

Datum: 19.11.2022

Medij: Borba

Rubrika: bez naslova

Author: MILICA DRAŠKOVIĆ

Theme: Muzej savremene umetnosti u Beogradu

Napomena:

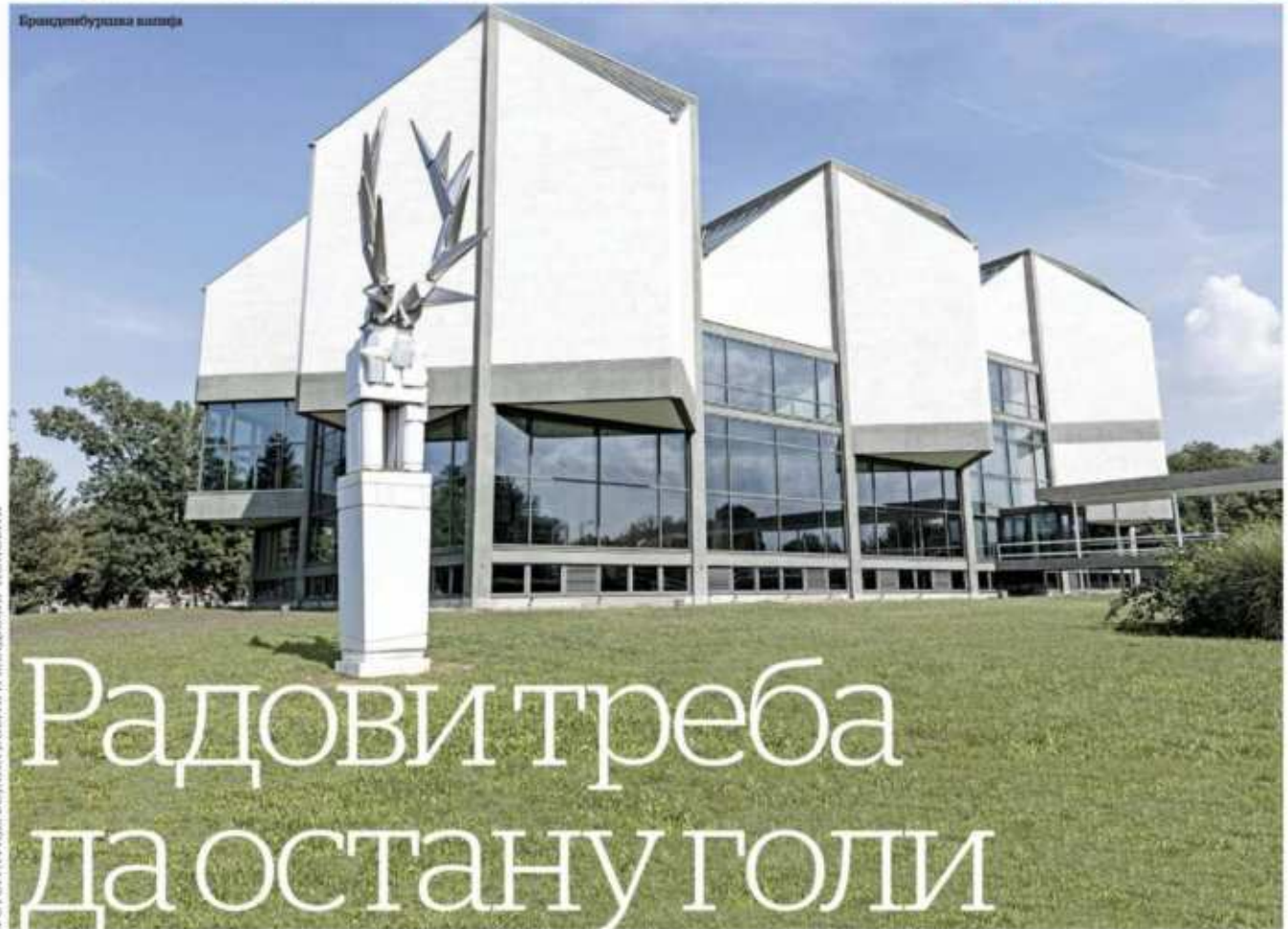
Površina: 1924

Naslov: Radovi treba da budu goli

Strana: 1,6,7

МРЂАН БАЈИЋ, ВАЈАР, ЦРТАЧ И АУТОР ИЗЛОЖБЕ "НЕПОУЗДАНИ ПРИПОВЕДЕ"

ФОТОГРАФИЈЕ: БОЈАНА ГАЈИЋИЋ И ВЛАДИМИР ПОПОВИЋ

Радови треба да остану голи

Нисам хтео да стављамо музејска објашњења уз радове јер ако вас оно што видите визуелно не заведе и улови да га поново нетремице гледате, о томе не морате ништа ни да знате

Живонисан и богат опус Мрђана Бајића тренутно је изложен у Музеју савремене уметности у Београду, на изложби "Непоуздани приповедач". Бајић је и професор на Факултету ликовних уметности и, однедавно, дописни члан САНУ. Његова дела стигла су до Бајенала у Сао Паолу и Бијенала визуелних уметности у Венецији. Оно што ову изложбени поставку у МСУ, отворену до 23. јануара 2023, чини посебном јесте то што садржи Бајићев целокупни опус, од студентских дана до сада.

→ **О чему нам говори "Непоуздани приповедач"?**
Због чега је непоуздан?
- Наслов се, на добар начин, залазно за изложбу и за време у ком се изложба одвија, али и уредно управо оно што сам желео повезати је веома различите временске капсуле и различите

медијске исказе обухватају изложбом. Непоуздани приповедач, најпре, намерно је непоуздан. Допушта да његово приповедање буде сасвим прикљично јаким емотивном повезаношћу с темом, да му перцепција, стога, буде потенцијално искривљена, поличички ставови су му ометајући и често погрешни, а способност сагледавања шире слике претекливо скучена. Ипак, ни теоријски ни емпиријски није доказано да таква "непоуздани приповедач", заправо, не спопштава и могућу истину; непоузданост, дакле није и у ж и о дискредитијућа. Можда нема друге јер, када, као појединиш, уђете у било које медијско поље, озбиљни сте нормалношћу која вас, с много

Радови настали осамдесетих и деведесетих година 20. века

страсти, убеђује да безусловно прихватите пакет мишљења којим се квалификујете у "праву" вистуру. Овај непоуздани приповедач би да се мимо присутног двоумља отворе и поља погрешних увида, али баш оних до којих се долази самостално, личном десукцијом,

Када радите са талентованим и вредним особама, педагогија је занимање богова

непоуздано и својеглаво. Јер ја лично гђим претендирану наду да објекти које пројектујем могу да потврде, чак иницирају, преноситивање као метод, подстицање ланца поверења у сопствено расуђивање мимо великих сервисних истина, дакле, поверење у сопствено истраживачко гледање.
→ **Чини се да велику пажњу посвећујете избору и комбинавању различитих материјала. Колико је важна и тешка симбиоза материјала и облика у изражавању садржаја?**

аутор МИЛИЦА ДРАШКОВИЋ

- Ако Антонио Тодве поводом ових скулптура говори о меморији као материји, о томе како историјски токони меморије постају градивни материјал облика скулптуре, онда се, у обрнутом смеру, може, такође, рећи да и сами конструктивни материјали - теракота, бронза, дрво, ивоке, тканине и остало - уграђују и евоцирају меморију свог претходног постојања, коришћења и значења, с надом да својом посебношћу и у буквалном смислу покушавају да претизирају емотивна чворовита скулптура, долајући и неку врсту документарности: педесетак радних одела из Колубаре чине дело "Дату ти оно што немам", розе антифриз који, константно, кроз крвоток симболизује аутомобила и правнице дома у "Рођени у кући која пена лалала", гура пумпа за грејање,

Datum: 19.11.2022

Medij: Borba

Rubrika: bez naslova

Autori: MILICA DRAŠKOVIĆ

Teme: Muzej savremene umetnosti u Beogradu

Naslov: Radovi treba da budu goji

Napomena:

Površina: 1924

Strana: 1,6,7

источњачки тенис у "Кинеском змају на Фројдовој софи". У другом смислу, сваки од употребљених материјала својира и процесе саме грађине у супротстављеним процедурама: тело змаја је конструисано и варено од префабрикованих индустријских елемената, глава класично моделована у глинџи, ливена и обрађивана у гипсу, одливана и патинирана у бронзи, тениси ручно ткани ко зна где, софа рађена ручно од дрвета, штављена кожа тапацирани мајсторски... Све то у служби покушаја да се посматрачу испостави немогућни приказ који невалидабилног Кинеског змаја тера да обитава на Фројдовој софи у дугом, топлом неразумешању. Чак тако да и ви можете сести поред њих и угурати се у тај сребрни парадокс. Приступаше и одступање - између документарног и обликованог, између представе саме и визуелних силница облика, између готових и

сасвим преобликованих облика или између оног што желимо и оног што морамо да будемо. → Један од ваших печата јесте монументалност. Да ли можемо да понучемо паралелу између монументалности дела и јачине досега његове поруке, односно, да ли се, што је дело веће, гласније чује? - Не. Београд има и очигледан пример. Тако гледано, Споменик Стефану Немањи испред некадашње железничке станице био би најбоља скулптура на Балкану досад - што, сасвим сигурно, није. Штавише, дајем десет Немања за једну милу и крхку скулптуру Олге Јеврић. Мене монументални радови занимају због начина на који оствешћују осетљивост наших тела, безусловне моћи коју успостављају, а против кога се наш дух буни, због начина како нас поново пребациују у визуру дасета које свет сагледава одозго, због акузације величина,

због проклетуре да нешто сасвим мало понут своје добије моћ да се успостави као доминантно, због потенцијала грађине и рационализације и јасноће на коју нас та грађина тера да бисте их савладали и због сарадње с другим људима, да бисте их заиста и урадили. → Да ли можете да нам откријете неку од многобројних прича које се крију иза ваших дела? - Одмах да појасним: било које моје објашњење или објашњење култоско или кога год ничим нас не обавезује како да радите гледају, то нису кључевци. У Тејгу у собама уметника стоји, углавном, по један репрезентативни рад и дугачко објашњење исписано на листу. И у свакој соби затичете људе како читају, а скоро нико не гледа радове исто тако нагледају. Вероватно јер и образовање тако функционисало: не уче нас да сами разматрате шта се око вас догађа, него вам се сервира порука, доминантно објашњење како разумети догађаје око вас. Радови, напротив, треба да остану голи и намењени гледању. Нисам хтео систематски да стављам музејска објашњења поред радова јер ако вас оно што гледате визуелно не заведе и узлови да га поново нетрпељиво гледате, ша о томе онда не морате ништа ни да знате.

ФОТО: ГИВАНА МАТИЋ

пропрега крилате богиње победе, сада пар цинковских трофејних јелењских рогови од застрашујуће блиставог и шпилатог никела, који је изведени симбол немачке економске доминације. Та се доминација, као и све остале доминације у савременом свету, базира на претераном искоришћавању природних и људских ресурса. Али то је немилосрдно искоришћавање мог смо и сви ми део, грађани своје комфорне животне и нову лепоту, која произилази баш из тог недржавног, али неодолног баланса који се лаља. Ето, то је једна позитивна прича.

→ Протеклу деценију по-светли сте геополитичким темама, глобалним поделима и актуелним разматрањима. Ко-лико је важна улога уметника унавођењу и преносивању личних ставова о овим темама? - Како у којој заједници, како у ком времену. Претходна генерација концептуалних уметника храбро је презентирала границе уметности. И то презентирање, испоставило се, такође је уметност. И објаве о крају уметности - такође су уметност; чак, улазе у систем уметности и бишају валоризоване и конзумиране системом уметности који проштују. Рекао бих, овда, да је уметност као медицина или грађевина-

рство - делатност која покрива неке посебне, а важне људске потребе. Генерација којој припадам рекао је, на свом почетку, даје да видимо шта се то може рећи заједници свим тим, тако разновидним, јединим уметности. Можда важност уметности, бар делимично, пројектован и из интезивитета исказа. А можда је неодољивост на све што није забавна већ прецизна распрострањена. Не знам одговор на наше питање. Ипак, количина посветљивости коју долазе у МСУ даје ми наду да и овде и у овим временима постоји заједница - можда не исцрпљена очигледно, али постоји - људи којима је уметност важна, веома важна.

→ Шта сматрате највећим изазовом у педагошком пошњу? - Када имате срећу да радите с талентованим и вредним особама, онда је педагогија занимање богова. Онда лако преживите све остале успешне бедастоће. Другачије гледају, верујем да је то најбоље поље борбе за напредак заједнице или бар најбоље од онога што ја знам да радим: образовати људе да буду слободномислече особе које знају да раде свој посао најбоље могуће и, притом, воле то што раде. Такви се после ничег не боје, све умеју и добри су и себи, а и другима. Наравно да ово звучи идеализовано. Није ми увек било пријатно на факултету на ком радим већ деценијама, али сигурно да то нисам трапо због плате - пре због овакве идеализоване вере.

Дајем десет Немања за једну малу и крхку скулптуру Олге Јеврић

Mensuel bilingue paraissant le 25 de chaque mois
is published monthly

8, rue François-Villon, 75015 Paris
Tél (33) 1 53 68 65 65 (de 9h30 à 13h)
www.artpress.com

* e-mail : initiale du prénom.nom@artpress.fr

Comité de direction : Catherine Francblin, Guy Georges Daniel Gervis, Jacques Henric, Jean-Pierre de Kerraoul Catherine Millet, Myriam Salomon
SARL artpress : siège social 1, rue Robert Bichet 59440 Avesnes-sur-Helpe

Gérant-directeur de la publication : J.-P. de Kerraoul*

Directrice de la rédaction : Catherine Millet*

Rédacteur en chef adjoint : Etienne Hatt*

Conseiller : Myriam Salomon*

Coordinatrice éditoriale et digital manager :

Aurélie Cavanna*

Assistante de direction : Mariia Rybalchenko*

Système graphique : Roger Tallon (†2011)

Maquette / système graphique :

Magdalena Recordon, Frédéric Rey

Traduction : Juliet Powys

Collaborations : C. Catsaros, C. Le Gac (architecture)

J. Henric, Ph. Forest (littérature), G. Banu (théâtre)

J. Aumont, F. Lauterjung, J.-J. Manzanera, D. Paini

F. Rehm (cinéma), A. Bureau, D. Moulon (nouvelles techs)

J. Bécourt, J. Caux, M. Donnadieu, R. Durand,

L. Goumarre, C. Kihm, F. Macherez, L. Perez

Correspondances : Bordeaux : D. Arnaudet

Rennes : J.-M. Huitorel, Bruxelles : B. Marcelis

Berlin : T. de Ruyter, Barcelone : A. La Génissel

New York : R. Storr, E. Hartney, F. Joseph-Lowery

Hong Kong : C. Ha Thuc

Publicité / Advertising :

Hilary Baitelli / h.baitelli@artpress.fr

(33) 1 53 68 65 78

Agenda : Christel Brunet*

Diffusion / Partenariats :

Fanni Boldog* (33) 1 53 68 65 78

Abonnements / Subscriptions orders :

Tél 03 27 61 30 82 (Alice Lanpella)

serviceabonnements@artpress.fr

France 69 € Europe / Suisse 85 €

Autres pays 90 €

Impression : Rotimpres (Espagne)

Origine papier : Couché demi-mat 90gr UPM star Silk

plète mécanique : Finlande

Contact distribution : Cauris Media (01 40 47 65 91)

Dépôt légal du 4e trimestre 2022

CPPAP 0424K84708 - ISSN 0245-5676

RCS Valenciennes 318 025 715

Couv. : Boris Mikhaïlov, De la série National Hero (détail), 1991. Tirage chromogène, 120 x 81 cm. © Boris Mikhaïlov, VG Bild-Kunst, Bonn; Court, galerie Suzanne Tarasiévo, Paris)

© ADAGP, Paris, 2022, pour les œuvres de ses membres

EDITO

- 5 **Valeur baladeuse**
Wandering Value
Aurélie Cavanna

INTRODUCING

- 6 **Camille Pradon**
Camille Prunet

CHRONIQUES / COLUMNS

- 11 **Transportés** Transported
Catherine Millet
- 15 **Les marges et le centre**
The Margins and the Center
Georges Banu

POINT DE VUE / OPINION

- 18 **Lumbung Documenta**
Christophe Catsaros

ACTUALITÉS / SPOTLIGHTS

- 24 **Les Choses au Louvre, nature morte bien vivante**
Still Life, Alive and Kicking
Catherine Francblin
- 27 **Palais de Tokyo, à la table de Livia Melzi** At Livia Melzi's table
Maud de la Forterie
- 30 **Festival d'Automne, les mondes de Philippe Quesne**
Philippe Quesne's Worlds
Interview par Lancelot Hamelin

DOSSIERS

- 34 **GRANDE INTERVIEW**
Les sandwichs photographiques de Boris Mikhaïlov Boris Mikhaïlov's Photographic Sandwiches
Interview en compagnie de Vítá Mikhaïlov par Aurélie Cavanna
- 44 **Zoe Leonard, au fil du fleuve, au fil du monde** Along the River, Along the World
Marc Donnadieu
- 49 **Archéologies de Cyprien Gaillard** Cyprien Gaillard's Archeologies
Olivier Schefér
- 54 **BELGRADE** Serbie, une scène artistique en plein essor
Serbian Contemporary Art: A Burgeoning Scene
Maja Kotarić
- 62 **Mrdjan Bajić, sculpteur des figures instables** Sculptor of Unstable Figures
Olivier Kaepelin

65 EXPOSITIONS / REVIEWS

Biennale d'art contemporain de Lyon
Si t'es sage, t'auras une image
Marianne Berenhaut Prix fondation Pernod Ricard **Sally Gabori** JC Ruggirello
Mathieu Cherkit Victor Man
Alberto Giacometti / Fred Sandback

76 AGENDA

79 LIVRES

Paul Nizon, le salut à la beauté Éditions Marcel, célébration littéraire **Michel Butel**, **l'autre façon d'écrire** Nathan Devers, de l'autre côté de la vie **Robert Klein**, **la liberté du coupable** L'atlas aux mille visages de Mathieu Pernot

88 Comptes rendus

90 LE FEUILLETON DE JACQUES HENRIC

Jacqueline Salmon

À VENIR, ARTPRESS N°505, DÉCEMBRE 2022

Les 50 ans d'artpress !

Numéro anniversaire à la pagination augmentée regroupant notamment un grand nombre d'entretiens inédits avec des personnalités du monde de l'art : artistes, théoriciens, responsables d'institutions... et retour sur les fondamentaux

PLUS, SUR ARTPRESS.COM

À découvrir sur notre site, nos actualités en série, échos au numéro, Flashbacks en archives, Chefs-d'œuvre du moment, Points de vue, ainsi que nos reviews spectacle vivant et expositions...

Erratum : Une erreur s'est malencontreusement glissée dans notre numéro d'octobre. La grande interview d'Albert Serra a vu deux de ses colonnes de texte inversées, chamboulant le fil de l'échange. En parallèle, nous avons donc publié sa version en ligne, remise à l'endroit sur notre site.

MRDJAN BAJIĆ, sculpteur des figures instables

Olivier Kaepelin

■ L'exposition consacrée à l'œuvre de Mrdjan Bajić au musée d'art contemporain de Belgrade (24 septembre 2022-23 janvier 2023) est passionnante car elle permet de voir rassemblés les différents modes de pensée, les différentes pratiques de l'artiste : dessin, sculpture, peinture, travaux numé-

riques, indissociables, « libérés » d'un même creuset. L'un ne va pas sans l'autre. L'énergie, la subtilité, la dramaturgie de son œuvre ne se comprennent qu'à travers ce « sampling » ou ce mixage. Cette exposition est une rétrospective, présentée par ce musée de Belgrade rénové qui s'attache à faire le

point sur les meilleurs artistes serbes. Elle suit celles consacrées, notamment, à Marina Abramović et Vladimir Veličković.

Mrdjan Bajić, né en 1957 à Belgrade, expose dans de nombreux pays. Nous avons pu découvrir ses expositions à Paris, à la galerie Rabouan Mousson, à l'Usine éphémère, à la galerie RX, sans oublier le musée de Saint-Étienne ou encore la Kunsthalle de Vienne et le pavillon de la Serbie, présente en tant que pays indépendant à la biennale de Venise (2007). Il a également été exposé régulièrement en Italie, en Serbie, malgré, ou à cause de, ses positions très libres quant à la guerre ou aux drames historiques ayant agité les Balkans. Présent dans différents pays européens, il entretient cependant un lien privilégié avec la France, où il a vécu de 1990 à 1996, et où, avant l'épidémie de Covid-19 qui l'a très sérieusement atteint, il échangeait fréquemment avec les artistes, les écrivains et critiques français.

ESPACE DUEL

Mrdjan Bajić est un homme de la curiosité, de la rencontre, de l'assemblage, de la confrontation et de l'addition des cultures. Son travail en commun avec d'autres créateurs fait partie de sa pensée et de sa pratique. L'une de ses plus belles réussites est l'étonnant projet, sculptural et urbain, réalisé entre 2006 et 2019, avec l'artiste anglais Richard Deacon : *From There to Here*. « Sculpture-installation » qui, dans Belgrade, propose de cheminer sur un quai au confluent de la Save et du Danube, puis d'emprunter une « sculpture-architecture » permettant de changer de niveau en reprenant son parcours vers un château, patrimoine historique de la ville de Belgrade. Ce travail à quatre mains s'est construit grâce à un principe partagé de courbes, contre-courbes, fluidité des lignes, instabilité

De gauche à droite from left:

The Man Who Wears a Star. 2021-22. Fusain, crayon, pigments, couleurs acryliques et collage sur papier charcoal, pencil, pigments, acrylic colors and collage on paper. 170 x 125 cm. (Ph. Vladimir Popović).
Gorgon. 2012. Fer, aluminium, piano, chemises noires iron, aluminium, piano, black shirts. 320 x 270 x 240 cm. (Coll. Delta Holding ; Ph. Bojana Janjić / MoCAB).
 (Tous les visuels all pictures: Court. galerie RX)

travaillant cette « architecture-sculpture » précédant la pénétration dans, au contraire, la solidité et la statique archétypales de Kalemegdan, forteresse historique. Ce volume « éclaté » est emblématique de l'œuvre de Mrdjan Bajić. En effet, elle est à la fois construite et menacée par sa construction en un même mouvement. Chez cet artiste, toute proposition est entre affirmation et doute, gravité et légèreté, sérieux et ironie. L'esprit est éveillé par la surprise, dans un univers où rien n'est arrêté, rien ne tient vraiment debout. C'est un jeu de formes, de symboliques contre les équilibres illusoire que le créateur ne constate nulle part autour de lui, si ce n'est dans l'immatériel dangereux des idéologies dont l'ex-Yougoslavie, la Serbie, les Balkans ou encore le monde, tout particulièrement en 2022, ne sont pas avares.

La couverture de l'un de ses catalogues, intitulé *Skulptotektura* (2013), présente le montage photographique d'une installation où deux minuscules « voitures du peuple » (Fico-Zastava 750, équivalent serbe de la Fiat 500) se retiennent de tomber d'un promontoire. Dans cette sculpture, aujourd'hui réalisée, ces véhicules sont posés sur un anneau menacé. Ils supportent « plus ou moins », grâce à des liens de fortune, une ou deux maisons aux volumes quatre à cinq fois supérieurs aux leurs mais renversées sur leurs toits. Une maison, donc un univers, qui marche sur la tête dans un assemblage funambule, en dialogue avec celui de Dennis Oppenheim mais beaucoup plus fragile et précaire. Il faut, dans cet ordre d'idée, remarquer que ce catalogue met en exergue une photographie, la première du livre, qui désar-

ticule le couple « architecture-sculpture ». Cette position critique est centrale dans l'œuvre de Mrdjan Bajić. L'image représente celle d'un amas de tissu noué les uns aux autres, proposant des volumes totalement étrangers à l'érection immuable du marbre ou la solidité du métal.

Cette photographie est un « manifeste » qui révèle l'esprit de toutes ses constructions ayant pour ontologie le dessin, qui, par sa nature, maintient en la sculpture (le titre d'un de ses catalogues est sans ambiguïté *2D = 3D* (2020), bidimensionnel = tridimensionnel) la vitalité de la pensée de l'auteur mettant en scène ce rapport duel définissant son espace ainsi que les ambivalences et les inconstances du réel.

SE CASSER LA FIGURE

Pour ce faire, Mrdjan Bajić s'exprime très souvent par l'emploi de diagonales entraînant la chute du sujet, de l'objet le signifiant (la sculpture *Monument* [1996-98]). L'objet glisse, l'objet chute ou menace de chuter. Ce que l'on a cru dressé s'écroule. C'est une autre manière plus conflictuelle de mettre « Priape à terre » au sein d'une narration historique, d'une époque où le désordre et l'ironie de l'équilibre instable sont une arme. Le sujet majeur est bien cet équilibre, cette fragilité, « ce qui se casse la figure ». Sujet essentiel pour tout sculpteur. Mrdjan Bajić utilise des figures « dessinées ou installées » afin de les défaire. Elles sont incarnées dans nos existences, nos sociétés, et particulièrement dans l'histoire politique que – oh combien ! – nous vivons. Bien avant les manifestations de « relecture », de « débou-

lonnage » des statues, il a dessiné un projet de sculpture publique intitulée *The Monument to Falling Monuments* (2020) où le sujet poussé vers le bas par une flèche diagonale ne salue plus de la main que le vide qui l'attend. Tombant d'un assemblage de socles posés les uns sur les autres et qui, ne reposant que sur des roulettes, l'entraînent ailleurs.

Les dessins, les sculptures, les photographies de Mrdjan Bajić sont traversés par le désarroi et le rire face aux doxas des grands récits ou, plus encore, les représentations du réel ou, plus encore, les processus abstraits qui les figurent (cartes, diagrammes, mappemondes). Il met en crise l'abstraction de nos images et de leurs communications systémiques. Il rappelle qu'à croire en leur agencement et leur narration (*Self Portrait with 13 Heads*, 2020-22), nous devenons leurs fantômes. Chez Mrdjan Bajić, le monument est mis en cause mais, plus encore, ses projections idéelles, sa conception, ses protocoles et ses instrumentalisation (*Brandenburg Gate*, 2020-22).

Cela explique et justifie, au sein de ses sculptures, la présence essentielle du dessin qui est leur réseau capillaire. Celui-ci joue un grand nombre de rôles et incarne, pour l'auteur, sa manière de penser la forme et l'espace. Il se déploie dans d'étonnantes installations graphiques (projet *Reset* [1998-2002] présenté à la biennale de Venise, *From There to Here*), il génère des toiles imposantes et, de façon évidente, il est l'âme des nouvelles sculptures présentées aujourd'hui. Le dessin est sa « première langue », celle qui lui donne l'impulsion, les dynamiques le por-

De gauche à droite *from left*:
Born in the House That Sings La La La.
 2020-22. Bois, aluminium, verre, fer,
 peinture polyuréthane, téléviseur, système
 de son, pompe et Fiat 750 wood,
 aluminium, glass, iron, polyurethane paint,
 television set, sound system, pump
 and Fiat 750. 360 x 480 x 380 cm.
Brandenburg Gate. 2020-22.
 Pierre, acier inoxydable *stone, stainless
 steel*. 250 x 180 x 700 cm. (Prod.
 Lana Bekavac Foundation, Arandelovac).
 (Ph. Bojana Janjić / MoCAB)

tant vers le monde social ou intime. Il exprime, par sa diversité, la liberté de ses résolutions, le fini, le non-fini et le principe d'incertitude qui animent ses conceptions esthétiques. Il est un guide pour comprendre l'univers. Il est un pari sur la mobilité, sur la rature et sur une critique en acte des monuments soclés. Mrdjan Bajić est le sculpteur des figures instables. Il s'agit de ne pas se « payer de mots », pour atteindre la nature des choses toujours soumise aux métamorphoses, aux illusions et au mensonge. Le titre de son exposition qui se tient actuellement à Belgrade est clair : *le Narrateur non-fiable*, donc « ne pas croire » ou « faire semblant » permet de s'approcher librement.

FOU DU ROI

Chez lui, il n'y a ni énoncé ni programme, il n'y a pas de lecture univoque, ni de loi théorique ou technique ayant le dernier mot. Le dessin, ses rebonds, ses chausse-trappes « font la nique » à la réalité. Le dessin est l'outil de ses interprétations. Il permet un comportement, une méthode de compréhension du réel auquel il nous confronte et avec lequel il s'amuse. Il induit un principe de doute, une critique moqueuse sur l'ordre des choses.

Ce doute est l'instrument avec lequel il interroge l'art et le temps. Le dessin est sa trace au sein des univers gelés. L'interprétation, dans tous les sens du terme, est le point nodal de sa pensée. Rien n'est plus admis d'emblée, ni les définitions de la création ou du genre artistique, ni celles des pouvoirs ou des idéologies en cours sur le théâtre planétaire des opérations. Chez Mrdjan Bajić, le monde n'est pas « un état de fait » mais une poétique en devenir, comme il en est dans ses œuvres *Gorgon* (2012) ou *Sur le beau Danube bleu* (2013). C'est pour cela, je crois, que, quel que soit le tragique de ses sujets (catastrophes, guerres, aliénations), j'éprouve une forme de joie, de bonheur au vu de ces paris ludiques sur l'imaginaire, de ce risque pris de tous les déséquilibres, de tous les bouleversements, du grotesque aux

larmes, de Lorelei à Mickey Mouse, de Johann Strauss au Père Ubu. Le couple « déconstruction-construction » générant sa sculpture est un duo facétieux ou, plus précisément, un oxymore qui cherche sa forme dans l'espace. Parce que nous ne sommes pas encore tout à fait détruits par l'Histoire, nous sommes capables d'en jouer. Mrdjan Bajić nous propose, en 2022, de voir dans le créateur non pas seulement un talentueux « fou du roi » mais, par son œuvre, un fou du roi devenant un souverain jaloux de sa vision du monde. ■

Olivier Kaepelin est commissaire d'exposition, critique d'art et écrivain. Il vient de publier le Banquet de Garouste (*Seuil*, « Fiction & Cie ») et « Un confident » dans la revue *Mettray* n°15, septembre 2022). Il prépare un essai sur Didier Mencoboni pour *l'Espace de l'art conciet de Moulans-Sartoux*.

Mrdjan Bajić

Né en *born in* 1957 à *in* Belgrade

Vit et travaille à *lives and works in* Belgrade

Expositions personnelles récentes (sélection)

Recent solo shows (selection):

2022 *Unreliable Narrator*, MoCAB, Belgrade

2020 *Mrdjan Bajić 2D-3D*, Galerija Rima, Kragujevac

2018 *Transversales*, Galerie RX, Paris

2017 Galerie Kula, Split

2015 *Geo Strategic*, G12 HUB, Belgrade;

Working Class Goes to Heaven, MSU, Zagreb

2012 Centre Culturel de Serbie, Paris

2007 Pavillon serbe, Biennale de Venise

Expositions collectives récentes (sélection)

Recent group shows (selection):

2022 *Urban text*, Institut des cultures de l'Islam, Paris

2020 *Bajić & Deacon - From there to here*, Belgrade

2019 Fondation Villa Datriis, Paris; Galerie RX, Paris

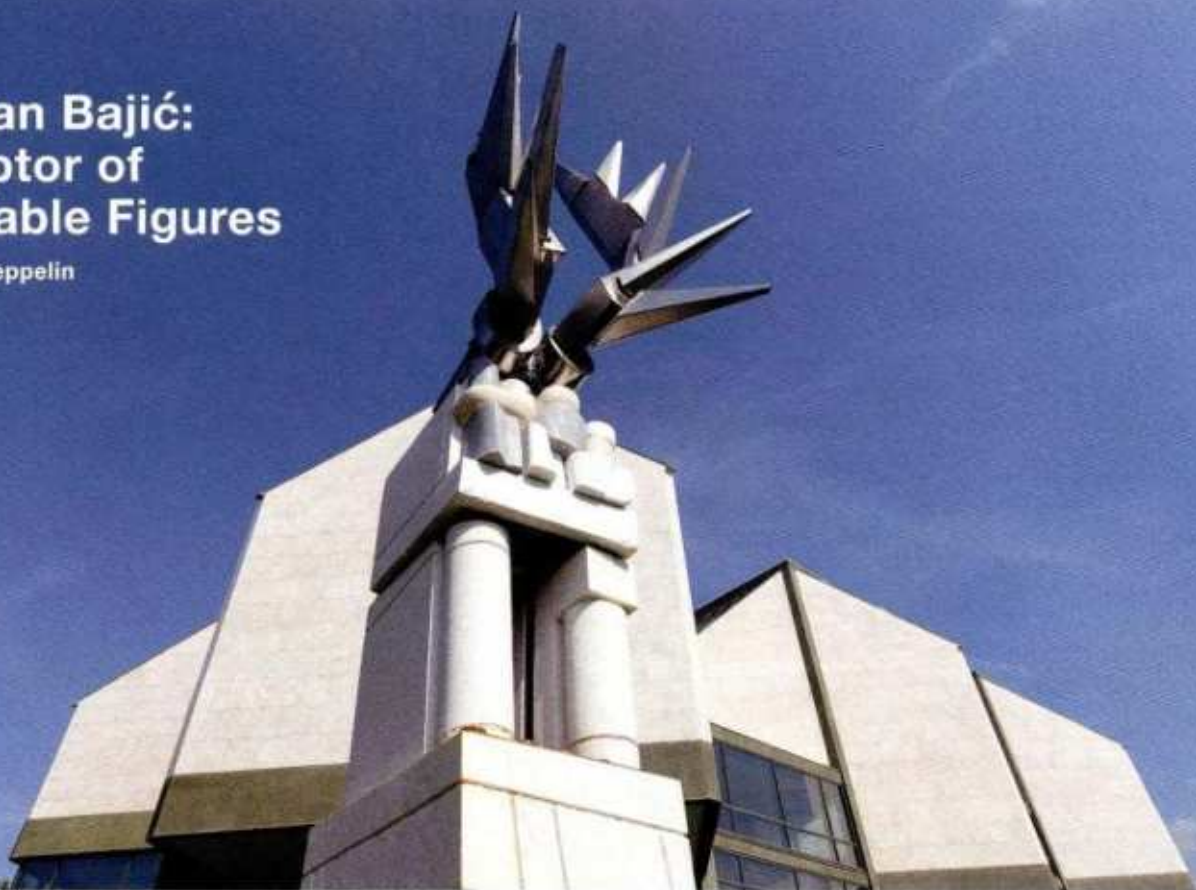
2017 Griffin Gallery, Londres

2016 *Winter*, Galerie RX, Paris

2015 *Artistes à la Une*, Palais de Tokyo, Paris

Mrdjan Bajić: Sculptor of Unstable Figures

Olivier Kaepelin

The exhibition devoted to the work of Mrdjan Bajić at the Museum of Contemporary Art in Belgrade (Sept. 24th, 2022—Jan. 23rd, 2023) is fascinating because it gathers together and reveals the artist's different practices and ways of thinking. Drawing, sculpture, painting and digital works are presented as being inextricably linked, "liberated" from the same crucible. One does not go without the other. The energy, subtlety and dramaturgy of his work can only be understood through this "sampling." This exhibition is a retrospective, presented by the renovated museum in Belgrade, which is committed to showcasing the best Serbian artists. It follows retrospectives devoted to Marina Abramović and Vladimir Velichković, amongst others.

Mrdjan Bajić was born in 1957 in Belgrade. He has exhibited internationally at the Musée d'Art Moderne de Saint-Etienne Métropole, the Kunsthalfe in Vienna and the Serbia pavilion, present as an independent country at the Venice Biennale (2007). In Paris, audiences have been able to discover his work at the Galerie Rabouan Mousson, the Usine éphémère and the Galerie RX. He has also produced regular exhibitions in Italy and in Serbia, despite (or because of) his very independent positions regarding the wars and historical dramas that have shaped the Balkans. Present in various European countries, he nevertheless maintains a special relationship with France, where he lived from 1990 to 1996. Prior to the Covid-19 epidemic, which affected him very seriously, he frequently exchanged with French artists, writers and critics.

Mrdjan Bajić's work is characterised by curiosity, encounters, assemblies, confrontations and the sum of different cultures. His collaborative projects with other creators are an integral part of his thinking and practice. The astonishing urban sculptural project created between 2006 and 2019 with the English artist Richard Deacon, *From There to Here*, is one of his most resounding achievements. It is a "sculpture-installation" in Belgrade, which proposes visitors to walk along the Sava and Danube rivers, and then to climb up an "architecture-sculpture" enabling them to change levels before resuming their path towards a castle, part of the historical heritage of the city of Belgrade.

DUAL SPACE

This collaborative work was built thanks to the shared principle of curves, counter-curves, fluidity and instability which shapes this "architecture-sculpture," preceding the immersion into the contrasting and archetypal solidity and stasis of the historic Kalemegdan Fortress. This "exploded" volume is emblematic of Mrdjan Bajić's work. In a single movement, it is both constructed and threatened by its own construction. The artist's proposals invariably take shape between affirmation and doubt, gravity and lightness, seriousness and irony. The mind is awakened by surprise, in a universe where nothing is fixed, where nothing really holds up. It is a play of forms, of symbolisms, against the illusory balance that the creator sees no evidence of anywhere around him, except in the dangerously immaterial

ideologies which the former Yugoslavia, Serbia, the Balkans and indeed the world, especially in 2022, are not lacking in.

The cover of his catalogue *Skulptotektura* (2013) shows a photograph of an installation where two tiny "people's cars" (Fico-Zastava 750, the Serbian equivalent of the Fiat 500) are balancing on the edge of a promontory. In this sculpture, which has now been made into full-sized version, these vehicles are placed on a precarious ring. Thanks to makeshift ties, they "more or less" support one or two houses with volumes four to five times greater than their own, flipped over onto their roofs. A house, and therefore a universe, that proceeds on its head in a tightrope-walking assembly, in dialogue with that of Dennis Oppenheim, but much more fragile and precarious.

We must specify, in this vein, that this catalogue highlights a photograph, the first in the book, which dismantles the "architecture-sculpture" duo. This critical position is central to Mrdjan Bajić's work. The image represents a pile of fabrics tied together, displaying volumes totally foreign to the immutability of marble or the solidity of metal. This photograph is a "manifesto" that reveals the spirit behind all of his constructions. These constructions, derived from the ontology of drawing, maintain the artist's vitality of thought in the staging of this dual relationship, defining the space of drawing as well as the ambivalences and inconsistencies of reality in sculpture (the title of one of his catalogues is unambiguous: *2D=3D* (2020), two-dimensional = three-di-

mensional). To do this, Mrdjan Bajić very often expresses himself by means of diagonals, leading to the fall of the subject, or of the object that signifies it (the *Monument* [1996-98] sculpture). The object slips, falls or threatens to fall. What we believed to be erect collapses. This is another, more conflictual way of "grounding Priapus" within a historical narrative, in the context of a period in which the disorder and irony of unstable balance represent a weapon. The major subject is this balance, this fragility, "that which is heading for a fall." An essential subject for any sculptor. Mrdjan Bajić makes use of "drawn or installed" figures in order to undo them. They are embodied in our lives, in our societies, and especially in the political history that we are very much experiencing. Long before the demonstrations aimed at "revising" or "dismantling" statues, he designed a public project entitled *The Monument to Falling Monuments* (2020). The subject, pushed down by a diagonal arrow, greets with his hand only the emptiness that awaits him, falling from an assembly of pedestals placed one on top of another which, resting only on wheels, lead him elsewhere.

HEADING FOR A FALL

The drawings, sculptures and photographs of Bajić are rocked by disarray and laughter before the doxa of great narratives or, to a greater extent, before the representations of reality or, to a greater extent, before the abstract processes that depict them (maps, diagrams, globes). He challenges the abstraction of our images and their systemic messages. He reminds us that by believing in their layout and narratives (*Self Portrait with 13 Heads*, 2020-22), we become their ghosts. Mrdjan Bajić's work questions the monument, but to a greater extent, its ideological projections, its design, its protocols and its forms of instrumentalisation (*Brandenburg Gate*, 2020-22).

This explains and justifies the essential presence of drawing, which makes up the capillary network of his sculptures. Drawing plays a large number of roles, embodying the artist's way of thinking about form and space. It is rolled out in astonishing graphic installations (*Reset project* [1998-2002] presented at the Venice Biennale, *From There to Here*), generates imposing canvases and clearly constitutes the soul of the new sculptures presented in this exhibition. Drawing is his "first language," the one that provides the impetus and dynamics that lead him towards the social or intimate worlds. By means of its diversity and the freedom of its resolutions, it expresses finiteness, infiniteness and the principle of uncertainty, which animate its aesthetic conceptions. It is a guide to understanding the universe. It is a bet on mobility, on erasure, on an active criticism of monuments on pedestals. Mrdjan Bajić is the sculptor of unstable figures. For him, it is a matter of rejecting "empty words" in order to grasp the nature of things, which is invariably subject to metamorphoses, illusions and lies. The title of his exhibition, currently taking place in Belgrade, is clear: *Unreliable Narrator*, so "not believing" or "pretending" enable us to approach freely.

Mrdjan Bajić's work has no statement or programme. There is no unequivocal reading, no theoretical or technical law that has the last word. Drawing, with its rebounds and pitfalls, "thumbs its nose" at reality. Drawing is the tool of his interpretations. It enables a behaviour, a method of understanding reality, with which the artist confronts us, playfully. He induces a principle of uncertainty, a mocking criticism of the order of things. This uncertainty is the instrument with which he questions art and time. Drawing is the trace he makes within congealed universes. Interpretation, in every sense of the word, is the nodal point of his reflections. Nothing is readily accepted,

neither the definitions of artistic creation or genres, nor those of the powers or ideologies at work in the planetary theatre of operations. In Mrdjan Bajić's work, the world is not "a state of affairs" but a poetics in the making, as in his works *Gorgon* (2012) or *On the Beautiful Blue Danube* (2013). It is for this reason, I believe, that regardless of the tragedy of his subjects (catastrophes, wars, alienations), I experience a form of joy and happiness on contemplating these playful wagers on imagination, these risks taken from all imbalances, from all upheavals, from Lorelei to Mickey Mouse, from Johann Strauss to Père Ubu. The "deconstruction-construction" duo that generates his sculpture is a mischievous one or, more precisely, an oxymoron searching for its form in space. Because we have not yet been completely destroyed by history, we are able to play around with it. In 2022, Mrdjan Bajić invites us to see the creator not only as a talented "court jester" but, through his work, as a court jester becoming a sovereign, protective of his vision of the world. ■

Translation: Juliet Powys

Olivier Kaepelin is a curator, art critic and writer. He has just published *Le Banquet de Garouste* (Seuil, "Fiction & Cie"). He is preparing an essay on Didier Menzoboni for the *Espace de l'art concret* in Mouans-Sar-toux.

De haut en bas from top: *Self-Portrait with 13 Heads*, 2020-22. Bronze, aluminium, acier inoxydable, fer, bois stainless steel, iron, wood. 370 x 120 x 120 cm. (Prod. Art Gallery Rima, Belgrade). *Bring Me Back*, 2020-22. Polyester, acier inoxydable, fer, sangles, bus, échafaudages de construction stainless steel, iron, straps, bus, construction scaffolding. 650 x 890 x 240 cm. (Ph. Vladimir Popović)

Datum: 13.12.2022

Medij: Politika

Rubrika: Kultura

Autori: M. Đorđević

Teme: Muzej savremene umetnosti u Beogradu

Napomena:

Površina: 485

Naslov: Pravo na fikciju

Strana: 12

Pravo na fikciju

Поводом izložbe „Непоуздани приповедач“ Мрђана Бајића, која је у октобру отворена у Музеју савремене уметности у Београду, овог викенда приређен је разговор поводом уметничког најпознатијег и најдуготрајнијег пројекта „Југомузеј“. За изложбу „Југомузеј“ Бајић је 2002. године награђен „Политикином“ наградом.

О „Југомузеју“ било је речи у контексту историјских, уметничких и културолошких преиспитивања. Разговарало се о томе како у датом контексту функционису фикција и историографија, чињенице и уметност.

Говорили су историчари Дубравка Стојановић, Миливој Бешлић и Ана Миљанић, позоришна редитељка и уметница Ана Адамовић.

„Југомузеј“ је настајао од 1998. до 2004. године. Реч је о пројекту који тематизује велике историјске наративе Југославије, у свим њеним фазама. Структуриран је по узору на праве музејске институције (депо, библиотека, архив, музејска продавница, дечји клуб) и обухвата експонате реализоване у разним медијима: од дигиталног колажа, објеката до скулптура карактеристичних по Бајићевом монтажном поступку и увезивању, у овом случају, визуелних референци, мотива, симбола, мас-медијских слика у вези са животном и јавном сфером бивших Југославија. „Југомузеј“ је премијерно изведен као амбијентална инсталација у августу 2001.

тарње новине, и када би те крајеве заувек напустили, и када би се вратили, и када би упознавали нове људе, и посебно када би се међусобно, поново измешани, сретали. Муком стицани персонални идентитет остајао би наткриљен сенком територијалног и националног идентитета. Наткриљен сликама несносних догађаја. Наткриљен сећањима – која више нико није желео. Предметима – које више нико није хтео. Предметима са вишком значења. Питање гласи: могу ли ти фрагменти бити колекционирани, како би се од њих поново направила амбалажа за осетљиву празнину заједничког сећања и поновног преиспитивања?

Говорећи из позиције историчара, професорка Филозофског факултета Дубравка Стојановић истакла је да завиди Бајићу на уметничкој слободи да се игра прошлошћу.

„Ми као историчари немамо наравно ту слободу да биромо догађаје, да правимо аналогije нити да извлачимо континуитете... Немамо право на фикцију.“

У том контексту Дубравка Стојановић је истакла неколико радова у којима је Мрђан Бајић „увезао“ моменте из одређених историјских догађаја и епоха.

„Бајић поставља и питање како да мислимо о прошлости а да не одступимо од садашњости“, рекла је Дубравка Стојановић.

Надовезујући се на претходна запажања историчар Миливој Бешлић је такође истакао слободу уметника да тема-

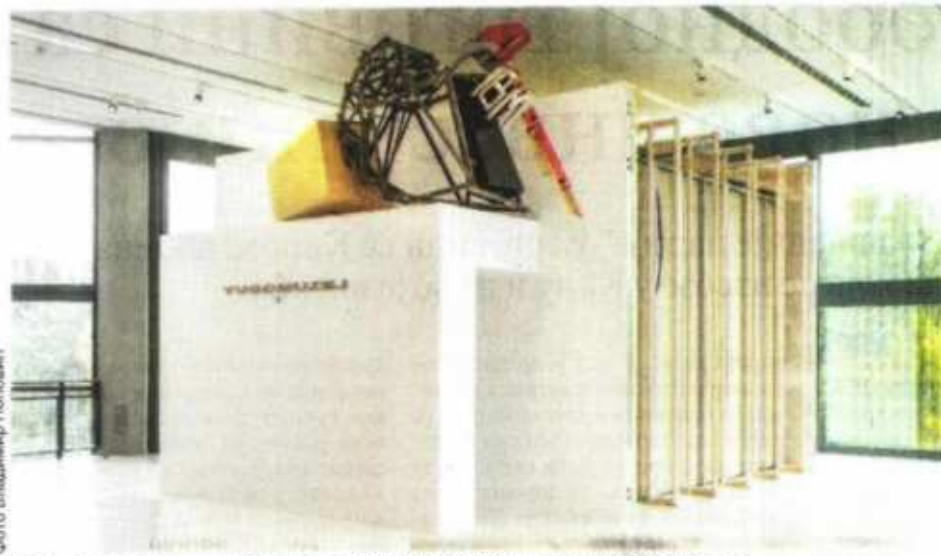

Фото Владимир Поповић

Мрђан Бајић, Југомузеј–Павиљон 1998/2002/2022 – подручје без сигнала

Пројекат „Југомузеј“ Мрђана Бајића, био је повод за разговор о томе како се о историји Југославије говори из угла уметника, историчара, редитеља

године у Центру за културну деконтаминацију и до данас остаје својеврсни рад у настајању. Поводом настанка „Југомузеја“ Мрђан Бајић је забележио:

„Да ли сте некад пожелели да направите невиђено опсежну колекцију предмета који су у себе усисали значење епохе у којој сте живели? Да те предмете затим групирате по вољи, налажењу или хиру, свеједно, са убеђењем да баш тако груписани још истинитије, а још огољењене, испостављају свој смисао у поље очигледности, дају пресек тзјива историјских факата и слојева – којих су сведоци – а при том детектују малигносћ.“

„Југомузеј“ је последица такве жеље. „Југомузеј“ је таква колекција оформљена у Београду, у јадном остатку експлодиране Југославије, земље чије су се лешине у тренутку њеног распада готово сви презриво одрекли. Сенка „тамнице народа“ и „самоуправног раја“ наставила је да постхумно продукује идентитет који се, префиксом екс, лепо неразумном жестином на њене бивше становнике. И у сну, и уз ју-

тизује догађаје и нагласно провокативност и ангажман као кључне одлике Бајићевог дела, али и потребу историчара да полемиче са уметником.

Ана Миљанић, сада директорка Центра за културну деконтаминацију, подсетила је на почетке стварања „Југомузеја“ крајем деведесетих година прошлог века, али и на 2001. годину када је изложба „Југомузеј“ била одржана у овом простору и када је заправо почело „бављење“ Југославијом, односно фокусирање на теме које се тичу југословенског наслеђа у разним гранама културе-уметност, позориште, књижевност...

Ана Адамовић рекла је да је за њу пројекат „Југомузеј“ узнемирујућ јер говори о сећању на државу која више нема иако се и сама бави одјецима ове епохе. Подсетила је да је „Југомузеј“ представљен на „Миксеру“ 2011. године.

У разговору су покренута и питања превелике продукције „Југословенских пројеката“, односно експлоатације имена и артефаката везаних за „Југославије“.

М. Ђорђевић

Datum: 23.12.2022

Medij: Diplomacy & Commerce

Rubrika: Bez naslova

Autori: Redakcija

Teme: Muzej savremene umetnosti u Beogradu

Naslov: Unreliable Narrator

Napomena:

Površina: 2312

Strana: 14,15,16

READ THIS ON WEB |

CULTURAL INTERVIEW

by Dragan Nikolić

© Vladimir Popović

Unreliable Narrator

■ Our legacy is not what we have criticized but what we created ourselves.

© Goranka Matic

MRDJAN BAJIĆ

Artist, sculptor, professor at the Faculty of Applied Arts and corresponding member of the Serbian Academy of Sciences and Arts

While the large-scale exhibition with the unusual name "Unreliable Narrator" is in progress at the Museum of Contemporary Art (MSU) in Belgrade, we spoke with its author, Mrdjan Bajić, a well-known representative of the Serbian contemporary art scene, a sharp opponent of single-mindedness, a leftist and an atheist, a Yugoslav and a harsh critic of contemporary society who knows that changes come only through work.

The contemporary art scene in Serbia seems impressive. As one of its most important contributors, how would you describe the relationship between Serbia and contemporary art, especially in the context of ever-increasing traditionalism in our society, which is also becoming less and less tolerant?

Judging by the individual exhibitions opening this autumn, I would concur with you - everything seems impressive and condensed, but if you judge by the taste that manifests itself in new monuments, then it becomes clear that the dominant public taste in visual art is quite retrograde. It's as if the century of modernism didn't exist at all - both in cemeteries and in public squares. Again, on the other hand, the fact that 10,000 visitors who have come to the MSU in Ušće to see my exhibition, eight weeks since it opened, bought a ticket and perused the contemporary artwork with considerable attention seems to annul the aforementioned judgement. Or maybe there are enough of us to live in parallel worlds and that's OK.

Now is the time for contemporary art to enter through the big door, without constantly having to tiptoe and apologize - "We are

sorry but we have something to tell you which is maybe important to you too. But we really enjoy it when you ignore us."

In regard to sculpting, my work is partly marked by the tradition that emerges from (Ivan) Meštrović's pathetic narrative - it was the first art I encountered as a boy. Then came (Olga) Jevrić's pure plastic dynamism, because it was the first sculptural artwork that I consciously chose to love. The point here is not what shaped me as an

ber of young artists and a big group of middle-aged artists have blazed their own trails that are noticeable on the European gallery and museum scene. They would need selective but more intensive support for projects that make Serbian art visible on a wider scale. Currently, there are no institutional models for that. According to the available information, private galleries also achieve significantly more impressive results than the still unreformed

THE PATHS OF ART HAVE ALWAYS INTERSECTED WITH THE PATHS OF MONEY

artist, but, in their respective eras, both Meštrović and (Olga) Jančić destroyed the traditional and conservative, and today they are considered a tradition in this community, without which it would not be the same, while some die-hard traditionalists from their era have been completely forgotten.

Does the art world recognize the Serbian contemporary art scene and artists?

Yes, but only through the individual activities of individual artists. Even now, a large num-

system of social galleries and institutions. Self-organized art institutions have long been an important link, but the quite active Association of Fine Artists of Serbia (ULUS) represents an unprecedented novelty in the past fifty years.

There is no question about (our country) conducting a serious cultural policy that would present the country's art scene systematically, just like Croatia or the Czech Republic. I dare not mention Germany or France in this context. Our last appearance in Venice could serve as a good format. A professional

Datum: 23.12.2022

Medij: Diplomacy & Commerce

Rubrika: Bez naslova

Autori: Redakcija

Teme: Muzej savremene umetnosti u Beogradu

Napomena:

Površina: 2312

Naslov: Unreliable Narrator

Strana: 14,15,16

and competent jury has made a reasonable and fair decision, and then with visible financial support, regardless of incidental problems. Judging by our well-designed and impressive pavilion, all in all, this was an excellent and complete campaign. However, much more is needed outside the context of international biennials. At one point in Paris, during the Days of Croatian Culture event, the Croats exhibited Apoxyomenes from Lošinj in the ancient his-

Marina Abramović Museum, to visit the sites where her early artwork came about, and not just to spend the night away partying at river clubs at half-price. Italy is rich today because they have not made such mistakes since the Renaissance. They know that creativity is a treasure and they export shoes and not people. Otherwise, I don't have enough knowledge to validate your statement that performance art is becoming increasingly popular. Certain-

ITALIANS KNOW THAT CREATIVITY IS A TREASURE AND THEY EXPORT SHOES BUT NOT PEOPLE

tory section of the Louvre, Meštrović's work was exhibited in the Rodin Museum, while the artwork of Picej, Stilinović and Očko found its way to the most important Parisian institutions of contemporary art. Devising and implementing such a campaign is unthinkable and unattainable for our government. But these are just my lowly confabulations at the time of the Kosovo crisis, mindless reality shows and assassinations. Silly me! Normal activities are not on the agenda here, but now that you have already asked me, let's not forget that normality should exist.

Performance art is becoming increasingly popular. How do you describe the paradox that global society is increasingly polarized and closed into its microworlds, while at the same time the popularity and understanding of an artistic expression that requires a great mental capacity, openness and tolerance is growing?

Marina Abramović finally became a part of the Serbian tradition. Even the conventional Belgrade had to admit that that was art - intimidated by the success and energy that the artist brought to the exhibition at MSU, for the first time after forty years. If the community here had recognized that, if it hadn't been so pathetically traditionalist and overbearing, so superior in its inferiority, and if it had acquired the artist's works on time, people would come to Belgrade to visit the

ly, in the last ten generations of students, with whom I worked. I have found quite a few excellent, mostly female performance artists.

How does sculpting fare today? How different is a modern sculpture from an ancient one? We are not referring here to sculpture as a reflection of society but to techniques, materials, and forms.

An acquaintance of mine, a Dutch woman, has been working on a study of parallels between the development of tools and technologies in relation to the development of art, and she has also demonstrated literal causality. Of course, photography, welding techniques, polyester resins and the latest 3D printing have changed sculptural procedures and enabled a whole range of newly generable forms, but the question of concept and meaning, which is shaped by thought and not technology, remains current. I think that the sculptural scene if by it we mean the parentage of all types of spatial installations and every three-dimensional design, which is what I'm referring to here, is very potent in the current era, and for me, the most interesting.

What is the secret behind the success of your Yugomuzej project? Why is the Slavija Square the ground zero for this project?

From the regional point of view, this is a very unneces-

sary project because, except in Belgrade, it has never been exhibited anywhere in the former Yugoslav republics, which, in a way, speaks to its success in relaying some unpleasant facts, albeit cheerfully. On the other hand, at numerous international exhibitions, there was still a certain limit due to local references. So, in the end, it turns out that the project is intended for the region which really doesn't need it. However, it seems that numerous people need the current and rather impressive presentation at MSU. As far as Slavija is concerned, I think it is quite logical for this completely utopian and unrealizable project that it wants to make an imaginary mark on the biggest square that has been built in decades, in the largest city of the former Yugoslavia. And what was actually built? A singing pool!

Does contemporary art in Serbia have an audience or maybe in this day and age, we should say its buyers and consumers? Is art today enjoyed or is it consumed and bought?

Why does your question contain the 'or' word? You are asking this question in your capacity as a journalist for which you are, of course, paid. Does that imply that you can't enjoy your work and do it with strong personal conviction? The paths of art have always intersected with the paths of money because it is the necessity of its productive existence, but at the same time, it must certainly not become the master who directs or limits the view.

Your ongoing exhibition at the Museum of Contemporary Art in Belgrade is called "Unreliable Narrator". How so?

The title somehow got stuck to the exhibition and the time in which the exhibition takes place. The title also did exactly what I wanted - it connected very different time capsules

and different media statements included in the exhibition. Plus, it attracts attention. So, my answer to your question is quite rehearsed - an unreliable narrator is, first and foremost, intentionally unreliable, while allowing his storytelling to be completely constrained by a strong emotional connection to the subject, his perception therefore potentially skewed, his political views distracting and often wrong, and his ability to see the bigger picture largely narrow. However, neither theoretically nor empirically has it been proven that such an "unreliable narrator" actually does not

DSG

15

Datum: 23.12.2022

Medij: Diplomacy & Commerce

Rubrika: Bez naslova

Autori: Redakcija

Teme: Muzej savremene umetnosti u Beogradu

Napomena:

Površina: 2312

Naslov: Unreliable Narrator

Strana: 14,15,16

communicate the possible truth. Unreliability is therefore not necessarily discrediting. Despite the omnipresent double-mindedness, it is possible to search independently, by personal deduction, unreliably and waywardly, even if sometimes wrongly, but persistently developing trust in one's own research.

You recently became a corresponding member of SANU, which is somewhat surprising considering that your political and lifestyle views are quite at odds with the dominant view within the Academy. What is the position of artists and art in general in today's Serbia, which, unfortunately, is not a good example of human freedom?

You think that because I am a Yugoslav, an atheist, a leftist and a non-Russophile. You know, joining SANU is not like being a member of a political party at all. Why do people expect some consensus of opinion and completely common unison views from a group of such blissfully different people who do their profession with excellence? The need for uniqueness is a phantasm usually

used by the majority to silence the minority. A better way is to use reasoned dialogue without discrediting. I say yes to decent debating formats, tools of argumentation and paths of rational reasoning based on clarified facts. I have come to be an equal voice in the chorus of different people who excel in their work. Besides, the Academy is not the same as it was thirty years ago. Maybe some elites are reluctant to admit it, but that is simply not the case and that is owing to the current

prove things, which is completely useless. It is easy for me, both as an artist and as a citizen, to say that today's Serbia is undemocratic, with a terrible parliament, political parties that conduct semi-terror and an authoritarian president. Nothing will happen to me if I say that, but it won't change anything either, except that maybe I will get applause from others, at a low starting point, who will act the same when they seize power. That's why I'm bored of all that whining. It's better for

is not what we have criticized but what we created ourselves. I often reiterate that if you are already living in the ice age, it doesn't really matter to you whether it is -50°C or -10°C outside. There is still life at -10.

Is lack of freedom in society a fertilizer for art? Do you think that art would die out in a utopian society of absolute freedom?

Unfortunately, this is a completely rhetorical question, because, from the historical perspective, there will be no death of art due to prosperity or in a society of absolute freedoms. After all, such a society will never exist. The fact is that dramatic times produce, or rather encourage, and that great art is refracted through them - to paraphrase the famous sentence, uttered by Welles in The Third Man. The Italians had been warring for centuries and then created the Renaissance, while the Swiss lived in peace for centuries, and all they did was invent a cuckoo clock. This is a complicated topic, fitting more of a dissertation than an interview, but someone already said that interviews are the best way to talk about serious things superficially. 🍷

IT IS EASY FOR ME, BOTH AS AN ARTIST AND AS A CITIZEN, TO SAY THAT TODAY'S SERBIA IS UNDEMOCRATIC, WITH A TERRIBLE PARLIAMENT, POLITICAL PARTIES THAT CONDUCT SEMI-TERROR AND AN AUTHORITARIAN PRESIDENT. NOTHING WILL HAPPEN TO ME IF I SAY THAT, BUT IT WON'T CHANGE ANYTHING EITHER

SANU leadership. If you live abroad and you ask something about someone, they always start by listing their qualities, while we, on the contrary, are happy to start by putting them down. That's why our glass is always half empty. In this country, we are all prone to radical criticism without having any plan on how to im-

me to question things, even if no one likes my conclusions. Maybe that's the freedom we all need. Different life stages bring different insights and therefore different goals - probably that's why today it seems most important to me to find fields of work in which you can improve something in the community where you live. Our legacy

Datum: 01.01.2023

Medij: Harper`s Bazaar

Rubrika Bez naslova

Autori: Redakcija

Teme: Muzej savremene umetnosti u Beogradu

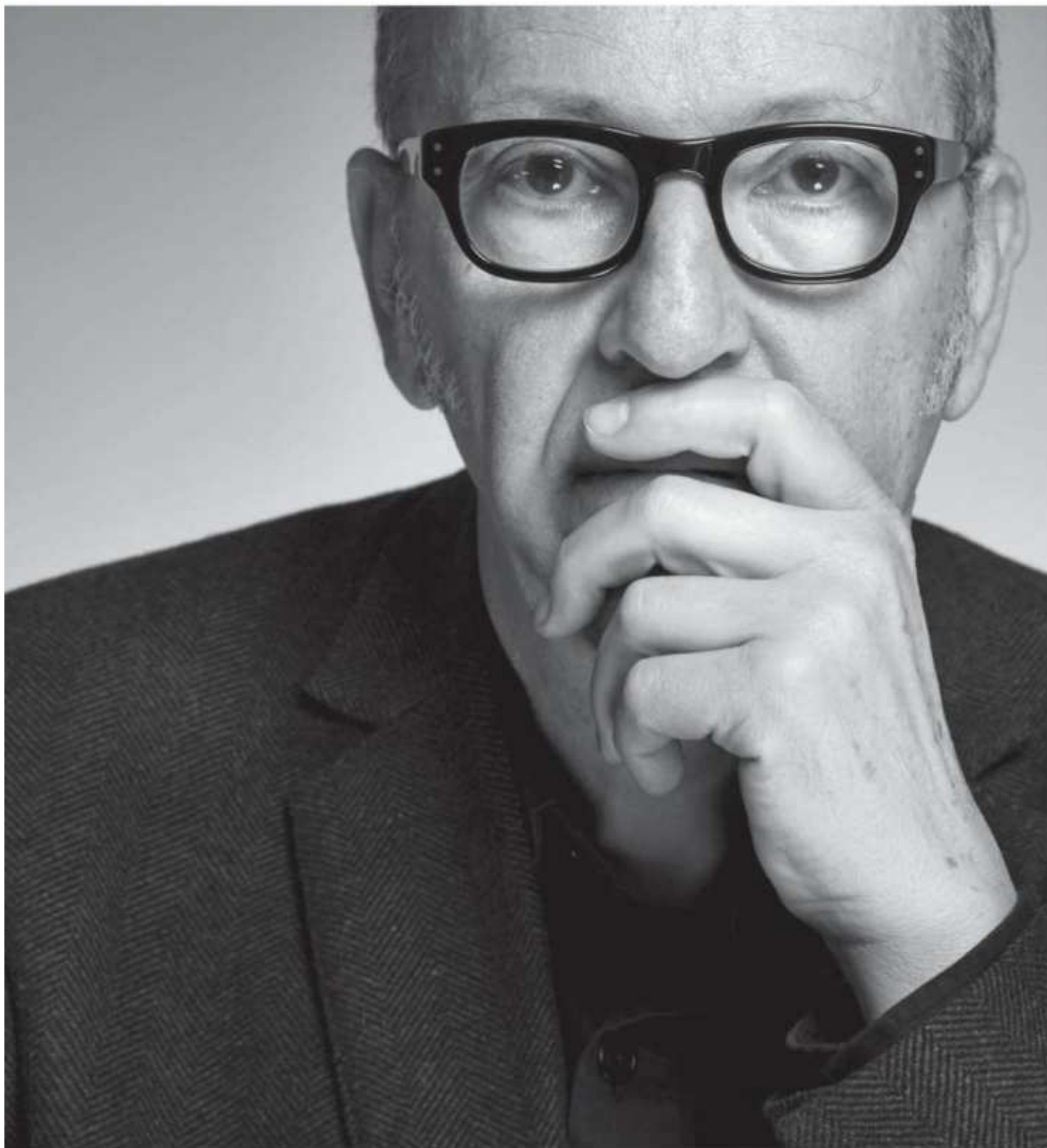
Napomena:

Površina: 3767

Naslov: KOMFOR NIJE TEMA ZA UMETNOST

Strana:

62

Datum: 01.01.2023

Medij: Harper`s Bazaar

Rubrika Bez naslova

Autori: Redakcija

Teme: Muzej savremene umetnosti u Beogradu

Naslov: KOMFOR NIJE TEMA ZA UMETNOST

Napomena:

Površina: 3767

Strana:

FOTOGRAFIA: NEROLJA BRACIC

M R D A N B A J I Ć

KOMFOR NIJE TEMA
ZA UMETNOST

63

Datum: 01.01.2023

Medij: Harper`s Bazaar

Rubrika: Bez naslova

Autori: Redakcija

Teme: Muzej savremene umetnosti u Beogradu

Naslov: KOMFOR NIJE TEMA ZA UMETNOST

Napomena:

Površina: 3767

Strana:

Profesor Fakulteta likovnih umetnosti u Beogradu, dopisni član Srpske akademije nauka i umetnosti, vajar, umetnik značajne međunarodne reputacije, dobitnik mnogih domaćih i svetskih priznanja MRDAN BAJIĆ, samouvereno pomera granice već godinama, ostavljajući neizbrisiv trag na savremenoj umetničkoj sceni

intervjuovani MILENA KITIĆ

izložba *Nepouzdati pripovedač* Mrđana Bajića, u *Muzeju savremene umetnosti (MSU)* u Beogradu, predstavlja više-decenijski stvaralački opus jednog od najprominentnijih aktera savremene umetničke scene u Srbiji. U *MSU*,

Bajić je prvi put izlagao još kao student, gde se vraća, predstavljajući svoj rad, koji hronološki i konceptualno obuhvata sve faze njegovog razvoja. Tim povodom, razgovarali smo sa čuvenim umetnikom, čiju izložbu možete posetiti do 23. januara 2023.

Nepouzdati pripovedač naziv je vaše velike retrospektivne izložbe u Muzeju savremene umetnosti u Beogradu. Ko je nepozdati pripovedač i koju poruku nam šaljete? Posle tri meseca, mogu da konstatujem da se naslov na dobar način zaljepio za izložbu i za vreme u koime se ona odvija, ali je i obuhvatio jako različite vremenske kapsule i medijske iskaze obuhvaćene izložbom. Naravno da me svi o nazivu pitaju, pa ću vam utrenirano odgovoriti. *Nepouzdati pripovedač* je najpre namerno nepouzdan. Dopušta da njegovo pripovedanje bude sasvim priklješteno jakom emotivnom povezanošću sa temom, da mu percepcija bude iskrivljena, da mu politički stavovi budu ometajući i često pogrešni, a sposobnost sagledavanja šire slike skućena. Ipak, ni teorijski, ni empirijski još nije dokazano da takav *nepouzdati pripovedač* zapravo ne saopštava i moguću istinu. Nepouzdanost, dakle, nije nužno diskreditujuća. Možda nema druge, jer kada kao pojedinac uđete u bilo koje medijsko polje ozračeni ste

nenormalnošću koja vas sa mnogo strasti ubeđuje da bezuslovno prihvatite paket mišljenja kojim se kvalifikujete u *pravu* vizuru. Ovaj nepouzdati pripovedač bi da se mimo sveprisutnog bivšeg jednouljma, a sada tvrdog dvouljma, otvore i polja pogrešnih uvida, ali baš onih do kojih se dolazi samostalno, ličnom dedukcijom, nepouzdanost i svojeglavo. Lično, gajim pretencioznu nadu da objekti koje proizvodim, iako su plod zbnjenosti, mogu da potvrde, čak iniciraju preispitivanje kao metod. Da podstaknu lanac poverenja u sopstveno rasuđivanje, nezavisno od velikih serviranih istina, lokalnih ili globalnih. Dakle, poverenje u sopstveno istraživačko gledanje. Ono gledanje koje hoće da vidi i nijanse sivog, mimo hegemonie crne ili bele, koje hoće da relativizuje dogme, koje želi da se smeje i sprda, a da to nije izdaja, ono gledanje koje nas vodi da se pouzdate u sopstveno kritičko razmatranje.

Koliko dugo ste radili na pripremi izložbe i sa kojim produkcijskim izazovima ste se na tom putu susretali? Radio sam na ovoj izložbi, posredno, ceo život, posebno poslednje dve godine. Obezbeđivanje produkcijskih uslova za rad na izložbama savremene umetnosti poseban je problem, pošto institucionalno taj problem nije ni prepoznat i ne nude vam se rešenja. Sve je ostavljeno pojedincu, ali to je borba sa kojom sam se oduvek nosio, i ovde i u inostranstvu. Niko neće pustiti suzu što umetnik ne može da realizuje svoj art. To je umetnikov problem, svet ima i mnogo ozbiljnijih problema. Morate se snalaziti sami, posebno u polju skulpture, gde je materijalizacija neodvojiva od finansijskih mogućnosti. Iskustveno, najbolja je kombinacija što različitijih resursa: inostrani i domaći kolekcionari, konkursi i različiti poslovi, fondovi i otkupi. Ali nikad niko kao ekskluzivni izvor produkcije, nego je izbor uvek na vama. Kao i u svim poljima, ekonomska nezavisnost osnov je i svake druge nezavisnosti. Tako možete da radite samo ono u šta profesionalno verujete.

Datum: 01.01.2023

Medij: Harper`s Bazaar

Rubrika: Bez naslova

Autori: Redakcija

Teme: Muzej savremene umetnosti u Beogradu

Naslov: KOMFOR NIJE TEMA ZA UMETNOST

Napomena:

Površina: 3767

Strana:

Intervju BAZAAR

HIDROCENTRALA, 1989.

RADNIČKA KLASA IDE U RAJ, 2013.

ANĐEO, 2007.

TRASH (1982 - 2004.)

KINESKI ZMAJ NA FROJDOVOJ SOFI, 2020/2022.

FOTOGRAFIE: BOJANA JAKUŠIĆ I VLADIMIR POPOVIĆ

Šta za vas predstavlja Muzej savremene umetnosti i činjenica da tu izlažete? Istorijat naše saradnje i nesaradnje veoma je dinamičan. Još od malih nogu, porodično usmeren, bio sam oduševljeni posetilac *Muzeja savremene umetnosti*. Mislim da bih i danas mogao da vam isceram, uz malo podsećanja, Protićevu stalnu postavku. Gde je stajao Kožarić, a gde je visio Otašević. Onda sam izložbom *Umetnost osamdesetih* Ješe Denegrija i izložbom u *Salonu MSU* Lidije Merenik dobio neviđenu ranu institucionalnu podršku, tako potrebnu mladom umetniku. Nakon toga sam, devedesetih, posle smene Zorana Gavrića, napisao oprostajno pismo *Supa od*

Solženjicina i skoro deceniju nisam i bukvalno ni kročio u *MSU*. Onda sam se dvehiljaditih, godinu, dve, ponadao da će biti bolje, a zapravo je ispalo po mene mnogo gore. Onda sam, besan zbog dekadne zatvorenosti muzeja, tokom famoznog *pasivnog renouvanja*, jednim ostrim intervjuom, loše odnose još više pogoršao. Ispostavilo se, dugoročno gledano, da razvoj umetničkog opusa ne zavisi od socijalnih relacija. Ako ste intenzivno foku-

65

Datum: 01.01.2023

Medij: Harper`s Bazaar

Rubrika: Bez naslova

Autori: Redakcija

Teme: Muzej savremene umetnosti u Beogradu

Naslov: KOMFOR NIJE TEMA ZA UMETNOST

Napomena:

Površina: 3767

Strana:

ROĐENI U KUĆI KOJA PEVA LA LA LA, 2020/2022.

Umetnički deo kombinacija je drveta, aluminijuma, stakla, gvozdne, poluaratarske boje, televizora, zvučnog sistema, pumpe i foto 771

izložba Olge Jevrić. Jedan mali atelje u bivšem logoru, nešto gvozdених šipki i gvozdених opiljaka i cementa bilo je dovoljno za isto tako krucijalni opus.

Nepouzdaní pripovedač predstavlja najveću izložbu u vašoj četiri decenije dugoj karijeri. Postavka obuhvata svih pet nivoa muzeja, i pored starih, izložili ste i petnaest novih radova. Recite nam nešto o tome. Svaka ovako velika izložba rezultat je delovanja velikog kruga ljudi, koji se oko takvog projekta okupe: kustosa, asistenata, tehničara, dizajnera i fotografa. Njima ide velika zahvalnost, zasluga i priznanje. Bez velikih ciljeva i velikih izazova nema ni velikih poduhvata. Ovo je taj moj veliki poduhvat. Sada, dok izložba još traje, ne želim da je prepričavam. Posetite je. Skulptura je medij koji se konzumira neposrednim gledanjem i telesnim suočavanjem.

Radove zasnivate na predmetnom svetu, izražavajući se uz pomoć upotrebe realnih predmeta. Bicikl, vespa, čamac, igračke, pa čak i automobil, samo su neke od komponenti vaših skulptura. Šta nam poručujete? Da li je u pitanju vaša reakcija na svet u kome živimo? Naravno da je reakcija. Teme i podsticaji dolaze spolja, a vi ih zbunjeno prelađujete. Ali, ne bih bio u stanju da u jednoj rečenici kažem šta poručuje sve što sam do sada uradio. Kada bi to bilo moguće, rekao bih odavno tu rečenicu, tu poruku, i radio nešto fensi. Iako kažu da je intervju odličan način da o ozbiljnim stvarima govorite površno, možda će iz celine razgovora i iz reprodukcija proviriti neko objašnjenje onoga što radim.

Veliku pažnju privlači projekat Jugomuzej. Kako je nastala ideja i da li ste jugonostalgicar? Nikakvo idealizovanje nije u pitanju i stalno ponavljam da nisam jugonostalgicar, već sam zapravo i Jugosloven, pored toga što sam i Srbin. Jedno je svetonazor, a drugo genetika. Svetonazor kao deo identiteta: poimanje jezika, ljudi, socijalne pravde, zavičajnosti i kulturnih kodova, koji sam dobio živeći na ovom tlu. I svejedno mi je da li je to i danas popularno ili ne. Iz vizure regiona *Jugomuzej* je vrlo nepotreban projekat jer, osim u Beogradu, nikad nigde u novim ex-Yu zemljama nije izlagan, što na neki način govori zapravo o njegovoj uspešnosti da, iako naizgled veselo, izgovori neprijatne činjenice. S druge strane, pri mnogobrojnim internacionalnim izlaganjima postojala je ipak izvesna ograničenost lokalnim referencama.

sirani na svoj rad, onda taj rad pomera stvari. Tako je, odmah posle renoviranja, došla velikodušna ponuda da u celom prostoru muzeja napravim samostalnu izložbu. To smo, zajedničkim snagama, sada uspešno i uradili, što je za mene životni poduhvat, a neskromno mislim da će i za MSU ostati kao nezaobilazna sekvenca.

Vašoj izložbi prethodila je izložba pod nazivom *Jedan minut zauvek* istaknutog austrijskog umetnika Erwina Wurma. Smatrate li da je umetnicima koji stvaraju u inostranstvu lakše u odnosu na umetnike u Srbiji? I sami ste devedesetih godina živeli u Parizu. Komfornije, sigurno. Austrijanci su privatno ili institucionalno samo u tu izvanrednu izložbu uložili više od cele ovdašnje umetničke produkcije u polju vizuelne umetnosti u ovom veku, ali to u konačnici ipak nije najvažnije. Svuda je komplikovano baviti se, ali i doći do umetnosti. Tamo gde su putevi već raskršteni, naravno da je komfornije. Ali komfor za umetnost nije tema. Pogledajte sada, paralelno traje

**Bez velikih ciljeva i velikih izazova nema ni velikih poduhvata.
Izložba „Nepouzdaní pripovedač“ moj je veliki poduhvat**

Datum: 01.01.2023

Medij: Harper`s Bazaar

Rubrika: Bez naslova

Autori: Redakcija

Teme: Muzej savremene umetnosti u Beogradu

Naslov: KOMFOR NIJE TEMA ZA UMETNOST

Napomena:

Površina: 3767

Strana:

Intervju BAZAAR

Tako da, na kraju, ispada da je namenjen regionu, u kome zapravo i nije baš potreban. Zato mi je jako drago da sadašnja upečatljiva prezentacija u MSU izgleda kao da je potrebna mnogim pojedincima, poseta je ogromna za jednu izložbu savremene umetnosti.

Šta za vas predstavlja titula akademika? Da li vam je iznenađujuće što među akademikima, gotovo i da nema žena? Nijedna titula ne može pomoći u onome što me fundamentalno interesuje, ne pomaže da stvarate bolju umetnost. Došao sam u SANU da budem ravnopravni glas u sazvučju različitih ljudi, koji se izvrsno bave svojim poslom, ali tako fundamentalno različito misle o važnim stvarima ove zajednice. I namera mi je da svoju različitost sačuvam. Akademija nije ista kao pre trideset godina. Možda to neke elite nerado priznaju, ali naprosto nije - velikom zaslugom sadašnje uprave. Kada u inostranstvu pitate za nekog, oni uvek počinju od nabiranja kvaliteta, a mi, naprotiv, sa zadovoljstvom krećemo od unižavanja. Zato je naša čaša uvek poluprazna. Ovdje i sada, svi smo skloni prevelikom trošenju vremena za radikalno kritikovanje, umesto na planove kako da se bar nešto poboljša. Ono što ostavljamo nije ono što smo unizili, već samo ono što sami uspemo da uradimo ili popravimo. Druga tema, položaj žena, još je važnija i to nije pitanje mode, već pitanje fundamentalne pravednosti i prihvatanja istine. Ova se sredina oduvek guši pod patrijarhalnim terorom svake vrste: od porodice do radnih odnosa, do vrhova vlasti i taj se disbalans mora

FOTOGRAFIJE: BOJANA JAKUČ I VLADIMIR POKROVIĆ

FACCIAMO FINTA DI NIENTE, 2017.

Crtež predstavlja kombinaciju tajfa, silovke, pigromenta, akrilnih boja i kofeina

popravljeni. I SANU, verujem, mora primerom ispravljati tu retrogradnost.

Kao dugogodišnji profesor na Fakultetu likovnih umetnosti, šta mislite koje su prednosti i mane današnjice u odnosu na period od pre dvadeset, trideset godina kada ste takođe bili profesor? Kako savetujete vaše studente? Okolnosti su se menjale, ali ne suštinski. Nikad nisam imao ništa unapred da kažem studentima, ništa što bi bilo primenljivo za sve. Tek čitajući njihov rad, pokušavao sam da u odnosu na posebnost njihovog dara, interesovanja i sposobnosti, s jedne strane, i konteksta i trenutka opštih i umetničkih kretanja, s druge, pomognem da se lakše uspostavi i posebnost njihovih putanja. Kada vam se desi da radite sa talentovanim i vrednim osobama, onda je pedagogija zanimanje bogova. Onda lako preživite sve ostale usputne bedastoće pedagoškog sistema. Drugačije gledano, verujem da je to najbolje polje borbe za napredak zajednice, ili bar najbolje od onoga što ja znam da radim: obrazovati ljude da budu slobodnomisleće osobe koje znaju da rade svoj posao najbolje moguće i pritom vole to što rade. Takvi se posle ničega ne boje, sve umeju i dobri su i sebi i drugima. ●

BRING ME BACK, 2020/2022.

Umetničko sklo izrađeno od poliestera, inoksa, gvožđa, gurtve, metalna i građevinskih skela

Datum: 29.01.2023

Medij: Politika

Rubrika: Magazin

Autori: Redakcija

Teme: Muzej savremene umetnosti u Beogradu

Naslov: Medvedići za finale izložbe

Napomena:

Površina: 632

Strana: 23

Изложба „Непоуздани приповедач“, једног од најзначајнијих уметника данашњице Мрђана Бајића, у Музеју савремене уметности у Београду обележила је јесену сезону културних догађаја. Трајала је од 24. септембра до 23. јануара и привукла многобројну публику. У самој завршници, протеклог викенда, публику је кроз поставку провела Катарина Анђелић Цакана, лик из ТВ серије „Отворена врата“ коју је оживела глумица Весна Тривалић.

Ова изложба је, према оцени стручне јавности, несумњиво била један од најзначајнијих догађаја из области културе у 2022. години. Пратила је све фазе развоја уметничког скулпторског рада, али и обухватила важан цртачки опус Мрђана Бајића.

Ауторка перформанса, који је обележио финале изложбе, била је драмска списатељица, Биљана Србљановић која је за Танјуг објаснила зашто се одлучила да њена телевизијска јунакиња из омиљене серије добије своје место баш на завршници ове изложбе.

– Моје пријатељство и сарадња с Мрђаном Бајићем почиње управо кроз стваралачки процес телевизијске серије „Отворена врата“. Мрђанова уметност је заправо Цаканина уметност која се појављује у целој серији. Цакана је на неки начин алтер его Мрђана Бајића – казала је Биљана Србљановић. Перформанс, међутим, није било лако извести.

– Тражили смо сценографију из серије „Отворена врата“, али све је нестало. Било нам је важно да макар слику с медведићима „Мече гори у зори“ пронађемо, али је стицајем околности она изгорела недавно у неком великом пожару у једном складушту. Размишљали смо шта да радимо, а онда је Мрђан смислио солитер. Он стоји наглавачке па смо га напунили плишаним медведићима који имају своју причу. Мој допринос целом перформансу био је да направим лажни списак станара тог солитера с неким описима и дописивањима. Медведићи, изгорела слика, шифриране поруке о станарима у солитеру. После сам од те идеје направила посебну целовечерњу драму која почиње у том солитеру и након тога иде неким мојим путем, а аутор поставке желео је да само финале изложбе обележимо сусретом с једном метаизмишљеном уметницом: Цакане и реалног уметника Мрђана Бајића како бисмо мало развеселили људе – казала је Србљановићева.

Иначе у том солитеру обрнутим наглавачке данас живе неки

Посетиоце је кроз поставку провела глумица Весна Тривалић

СВЕТ УМЕТНОСТИ

Медведићи за финале изложбе

Поставка „Непоуздани приповедач“ Мрђана Бајића, један од најзначајнијих догађаја из области културе, завршена је занимљивим перформансом и подсећањем на некадашње омиљене ликове из телевизијске емисије „Отворена врата“

Публици се свидео солитер који стоји наглавачке

познати и непознати ликови из некадашње телевизијске серије „Отворена врата“. Катарина Анђелић, познатија као Цакана, данас је амбасадорка, супруга велепосланика у пензији, Војкан је, логично, холивудски глумац, брат Светислав Анђелић је видоњак, медијум, лајф коуч, Ноле му је клијент. Драгослав Јаковљевић је легенда, Ангелина Савић госпођетина, а Ана Анђелић је победница Гран-премио Мишел де Аргентина, где је и остала, када јој се дечко замонашио, а сви мисле да је због ње.

